СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 245. Джерзі Ситі, Н. Дж., вівторок, 20-го жовтня 1936. — VOL. XLIV. No. 245. Jersey City, N. J., Tuesday, October 20, 1936. THREE CENTS

АМЕРИКАНСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ ПРАЦІ КАЖЕ, ЩО ЮНІҐ ЗА РУЗВЕЛТА

ВАШИНҐТОН. — Так званий Робітничий Краєвий Непартійний Політичний Виборчий Комітет Американської Федерації Праці подав до публичного відома звіт зо свого розсліду настроїв серед зорганізованих робітників щодо цьогорічних президентських виборів.

Рапорт приходить до висновку, що зорганізовані робітники стоять за вибір президентом демократичного кандидата Рузвелта. Рапорт каже, що, не зважаючи на те, яка доля стрінула робітничі закони за Рузвелтової адміністрації, робітники всетаки вважають Рузвелта прихильником зорганізованого робітництва.

ПЛЯНИ ВИБОРЧИХ КАМПАНІЙ КАНДИДАТІВ.

ТОПІКА (Канзас). — Републиканський кандидат, губернатор Ландон, вибрався вже на свою передвиборчу туру на побережжя Тихого океану, на яку він рішився несподівано минулого тижня. Думає він там виголосити 4 більші промови. Хоч деякі його дорадники відраджували йому цю подорож, інші кажуть, що при допомозі Тавнсенда він може зискати для своєї кандидатури найдальше на захід положені стейти.

Тимчасом демократичний кандидат, президент Рузвелт, покінчив свою 10-денну туру по західних стейтах і по короткій візиті у Вашинґтоні вибирається на туру по стейтах Нової Англії.

ПЕРЕДВИБОРЧІ ПЕРЕСУВАННЯ.

НЮ ЙОРК. — Полковник Дж. Е. Спринґарн, президент Краєвого Союзу для Поступу Чорних та довголітній републиканець, заявився за вибір президентом Рузвелта, бо, мовляв, мурини можуть бути певні, що Рузвелт не має проти них упередження.

Амос Піншов, визначний політик, заявив публично, що він покидає попирати поновний вибір президентом Рузвелта, бо, мовляв, Рузвелт, що все був ліберальних поглядів, останніми часами став радикалом та прихильником соціялістичних реформ.

ЗАКИДАЮТЬ УРЯДОВІ КУПУВАННЯ ФАРМЕРІВ ДОПОМОГОЮ.

ВАШИНҐТОН. — Конґресмен Бейкон, републиканець, видав публичну заяву, в котрій критикує федеральну адміністрацію за висилання тепер допомоги фармерам у ті околиці, де фармери ваґаються, на яку партію голосувати при цьогорічних виборах. Конґресмен називає це купуванням фармерських голосів.

СУД ЗА ПІДЛОЖЕННЯ БОМБИ ПІД АВТО СУДДІ.

ВИЛКЕС БЕРИ (Па.). — У місцевім суді велася розправа за підложення бомби під автомобіль судді Алфреда Валентайна підчас страйку в копальнях вугля минулого року. Прокураторія обвинувачувала за цей поступок Емерсона Дженинґза та Чарлза Ґариса. Дженинґз заявив на суді, що обвинувачення його за цей злочин це обманство прокураторії. Присяжні судді признали обох підсудних винуватими. Їм грозить вязниця від 10 до 20 літ.

КОРАБЕЛЬНА КАТАСТРОФА НА ОЗЕРІ.

КЛІВЛЕНД (Огайо). — Підчас бурі, що навістила Великі Озера, затопився в суботу канадійський корабель „Сенд Мерчент".

З кораблем потонули 19 осіб, моряків і пасажирів. Лиш кількох моряків, що держалися перевернених бурею рятункових лодок корабля, вирятували кораблі, що поспішили на поміч потопаючим. Вирятувані терплять від сильної простуди через довгий побут у холодній воді.

БІЛІ ЛЕҐІОНІСТИ БЕНКЕТУЮТЬ З ЧОРНИМИ.

ВИНЧЕСТЕР (Вірджінія). — На бенкеті, влаштованім відділом организації ветеранів великої війни, були присутні 12 муринів.

Не вважаючи на те, що чорні ветерани сиділи трохи на боці від білих гостей, всі полудневі ґазети піднесуть цей спільний обід як факт небувалий на полудні ще від горожанської війни.

ЗА РОЗВЯЗКУ ЗАГАДКИ ОТРОЄННЯ.

ҐВАЙТ ПЛЕЙНС (Ню Йорк). — Пані Айда Чорчил, вдова по 72-літнім адвокаті Лоренсі Чорчилу, що помер наглою смертю минулого січня в Флориді, запевняє поліцію, що її слуга, кореанець Ченг Су Лі, не може мати нічого спільного з затроєнням Рівса і його жінки. Поліція припоручила добути з гробу попіл Чорчила та розслідити, чи в ньому нема слідів отруї.

ТІ, ЩО ВЖЕ НАДІСЛАЛИ НОВІ ЧЛЕНСЬКІ АПЛІКАЦІЇ.

Як уже було проголошено, впродовж жовтня, листопаду та грудня подаватимемо на сторінках „Свободи" імена тих усіх урядників і членів, які за ті три місяці будуть приєднувати нових членів до У. Н. Союзу.

Від 1-го до 15-го жовтня надіслали до головної канцелярії аплікації нових членів отсі урядники й члени:

Відділ:	Місцевість:	Організатор:	Повнолітні члени:	Діти:	РАЗОМ:
102	Клівленд, О.	Микола Бусько	3	12	15
171	Джерзі Ситі, Н. Дж.	Стефанія Ґаличин	7	5	12
359	Нюарк, Н. Дж.	Юлія Юревич	2	6	8
237	Честер, Па.	Григорій Стеців	5	2	7
164	Бервік, Па.	Петро Ґелетій	3	3	6
180	Акрон, О.	Михайло Кухар	3	3	6
204	Ню Йорк, Н. Й.	Микола Близнак	4	1	5
234	Елізабет, Н. Дж	Конст. Пілат	—	5	5
42	Пасейк, Н. Дж.	П. Ґулька й П. Ґоловачук	2	1	3
238	Бостон, Масс.	Микола Давискиба	2	1	3
325	Бруклин, Н. Й.	Петро Малицький	—	3	3
334	Клівленд, О.	Стефан Морозович	1	1	2
50	Лорейн, О.	Микола Волошанський	1	—	1
91	Мекіз Ракс, Па.	Павло Панчак	1	—	1
102	Клівленд, О.	Іван Попович	—	1	1
130	Ню Йорк, Н. Й.	Михайло Коваль	1	—	1
143	Ґрейт Медовс, Н. Дж.	Павло Ландяк	1	—	1
186	Мекаду, Па.	Юлія Баволяк	—	1	1
218	Кемпбел, О.	Михайло Ткачишин	—	1	1
230	Янгставн, О.	Ілія Сухий	1	—	1
238	Бостон, Масс.	Ілія Чопик	1	—	1
248	Ковтсвіл, Па.	Панько Турчин	—	1	1
320	Болтімор, Мд.	Григорій Іванович	—	1	1
352	Честер, Па.	Михайло Ковальчук	1	—	1
361	Ню Йорк, Н. Й.	Олекса Кибюк	1	—	1
„	„ „ „	Микола Кобзістий	1	—	1
„	„ „ „	Стефан Ковальчук	—	1	1
„	„ „ „	Дмитро Костишин	—	1	1
372	Плейнфілд, Н. Дж.	Василь Реновець	1	—	1

КЛОПОТИ КНЯЗІВ ПЕРЕД АМЕРИКАНСЬКИМ СУДОМ.

Альфонсо де Бурбон, бувший наслідник престола Еспанії, вніс у нюйорськім суді просьбу, щоб суд зменшив аліменти, які він має платити своїй жінці. Позовник каже, що він дістає коло 1,000 долярів на місяць з маєтку, зложеного в французьких банках. Він мав платити жінці 250 долярів на місяць, поки суд не вирішить її позву за уневажнення їх подружжя. Тепер через обниження курсу французького франка його прихід зменшився і він просить суд знижити відповідно аліменти його жінці. Бувший князь перебуває тепер в Америці на лікуванню з дідичної недуги гемофілії (нахил до кровотоків).

УНІВЕРСИТЕТСЬКА ПОЛІЦІЯ.

Новий державний підсекретар у міністерстві освіти в Румунії, Стефанеску Ґоанґа, має намір ввести спеціяльну поліцію в румунських університетах. Ця поліція малаб пильнувати порядку по університетах. Міністер гадає цим робом запобігти студентським заворушенням, що траплялися минулих літ.

30 МІЛІОНІВ ЗЛОТИХ ВКРАЛИ ВЛОМНИКИ ЗА 10 ЛІТ.

Централя варшавської слідчої служби зладила статистику касових вломів у Польщі. Отже за останніх 10 літ розпороли в Польщі 3,251 кас і вкрали з них понад 30 міліонів злотих. У самій Варшаві розпороли за той час 397 кас. У варшавському слідчому уряді є зареєстровані 144 „фахівці" від кас. Цікаве, що майже всі ці „фахівці" мають рівночасно ремісничі фахи, декотрі були купцями, а кілька з них мають доми. Зпоміж 144 „фахівців" від кас є тільки 6 неграмотних.

ВБИВ ЖІНКУ, А ВДАВАВ, ЩО ВОНА САМА СЕБЕ ВБИЛА.

Військовий окружний суд у Львові веде процес проти хорунжого К.О.П.-а з Чорткова, відзначеного ріжними відзнаками, м. ін. ордером „Віртуті Мілітарі" V-тої кляси, 37-літнього Маріяна Стемпеня за вбивство жінки Ґеновефи. Стемпень оженився 1924-го року. Подружжя це жило в згоді, хоч мало двоє дітей. Стемпень розпивався алькоголем, пересиджував цілими днями і ночами поза домом, сварився з жінкою і бився з нею. Дня 26-го квітня ц. р. Стемпень, здається, в нетверезому стані, стрілив з револьверу по сварці з жінкою. Куля попала в двері, а за якийсь час Стемпень стрілив знову; стріл поцілив у стіл, а черговий стріл у серце його жінки. Смерть жінки наступила негайно. Вбивник не зголосився в команді жандармерії, щоби повідомити про вбивство. Навпаки, він уложив пістолет недалеко тлінних останків жінки, щоб виглядало, що жінка сама себе вбила. Ціла подія тоне в випарах алькоголю. Тепер підчас розправи свідки намагаються боронити вбивника, мовляв, його жінка була невропаткою, ґістеричкою, затроювала його життя безосновною пірзорливістю, мала слабу память, була сумна і т. п. По розправі суд звільнив Стемпеня від вини і кари. Суд станув на становищі, що вбивник діяв у патальоґічному стані, викликаному надужиттям алькоголю. Стемпеня зараз по оголошенню присуду звільнили з тюрми на волю!

ЯЗВА ГУСІЛЬНИЦЬ НА ЛЕМКІВЩИНІ.

В повітах горлицьмім і ясельськім шириться язва гусільниць, що винищила досі 15 проц. землеплодів. Санітарна влада в Яслі і Горлицях уживає відповідних засобів, щоби знищити лихо.

РІЗНЯ ІНДІЙЦІВ З МУЗУЛМАНАМИ.

У Бомбею вибухла між двома індійськими сектами, індійцями й музулманами, різня, внаслідок якої є 35 людей убитих і 314 ранених. Між тими двома кастами існує фанатична ненависть, яку з трудом здержує анґлійська армія і поліція. Ця ненависть нераз вибухає на зверх і кінчиться кровопролиттям.

ЗОМЛІЛА НА ВИД КІСТЯКА.

Апеляційний суд у Львові розглядає цікаву справу за відшкодування. Справа така: В 1935-му р. підчас карнавалу взяла участь у маскараді в костюмі кістяка, вшитому з чорної матерії з білими смугами, що зображали кости, якась Ґроховська з Золочева. З балю вернулася вона світанком додому. Коли служниця, 21-літня Каролина Враґа, відчинила двері й побачила кістяк, упала зі страху на землю безтямно й розбила собі голову об котел, а рівночасно від вогню свічки почала на ній горіти сорочка. Потім дівчина перележала кілька місяців у лічниці. По виздоровленню заскаржила вона Ґроховську за відшкодування 1,000 зл. Суд першої інстанції віддалив скаргу, бо виявилося, що Враґа знала, в якому костюмі пішла пані на баль. Покищо розправу в апеляційнім суді відрочили.

ПІДПАЛИЛИ СТИРТИ, ЩОБИ ВЗЯТИ АСЕКУРАЦІЙНЕ ВІДШКОДУВАННЯ.

У звязку з пожежею стирт збіжжя на фільварку Слобода біля Денисова, пов. Тернопіль, стверджено, що доконано тут підпалу, щоб одержати асекураційне відшкодування. Наслідком того арештовано посесора фільварку Ізака Чачкеса і двох його свояків Талера та Боруха. Дальше слідство ведеться. Пригадуються часи з 1930-го року.

СОВЕТИ ХОЧУТЬ ЗІРВАТИ НЕВТРАЛЬНІСТЬ

МОСКВА. — В останніх днях советська офіційна преса повела різку кампанію проти заключеного пакту невтральности відносно Еспанії. Передбачають, що за пару днів Совети відступлять від цього пакту і зачнуть піддержувати червоний еспанський уряд. Причиною цього поступку Совети вважають це, що вони не можуть допустити до програної червоних в Еспанії, бо це для них малоб дуже прикрі наслідки. Колиб в Еспанії виграли фашисти, то вони стануть тісними союзниками німців та італійців. У той спосіб скріпиться значно фашистівський бльок. А фашистівська Еспанія до певної міри звяже руки Франції. Німеччина це використає й нападе наперед на Чехословаччину, а звідтам через Угорщину і Румунію на советську Україну.

НІМЕЦЬКО-ІТАЛІЙСЬКІ ПЕРЕГОВОРИ.

РИМ.—Італійський міністер закордонних справ, граф Чіяно, вибирається на днях до Берліна, де хоче переговорити з представниками німецького уряду, що робити на випадок, коли Совети зачнуть отверто підпомагати лівих в Еспанії. Передбачають, що хоч між Італією і Німеччиною не прийде до підписання якоїсь отвертої умови, бо є багато інших справ, що вяжуть Італію з Францією, а ділять її з Німеччиною, одначе у відношенню до комуністичної загрози в Европі Італія і Німеччина заключать тайний бльок і співпрацюватимуть, щоб не допустити до заливу комунізмом Европи.

НІМЦІ ТОРГУЮТЬ ІЗ СОВЕТАМИ.

БЕРЛІН. — Хоч німецькі політики кидають громами на Совети, а советські на Німеччину, проте товарообмін тих двох держав зовсім не терпить від цієї словної війни. З німецьких урядових кругів подають, що заключений у 1934 році торговельний договір із Советами не буде зірваний, а навпаки, німецькі експортери будуть старатися про збільшення експорту до Советів.

ШУШНІҐ ДИКТАТОРОМ АВСТРІЇ.

ВІДЕНЬ. — Користаючи з розколу в гаймвері, викликаного майором Фейом і князем Штарембергом, Курт Шушніґ, австрійський премієр, оголосив себе диктатором Австрії. Минулої неділі відбулась у Відні велика парада, в якій взяли участь 350,000 людей. На цій параді Шушніґ дістав титул „фірера" й відібрав присягу від присутніх урядників і війська на вірність „корпоративній, авторитарній вітчині".

РОЗКОЛ У ФРАНЦУЗЬКОМУ УРЯДІ.

ПАРИЖ. — Конфлікт у французькому уряді далі поглиблюється. Спричинюють його соціял-радикали і комуністи, які не можуть прийти до порозуміння. Блюм старається залагодити цей конфлікт у той спосіб, що страшить одних і других новими виборами. А вибори у Франції коштують кожного кандидата зокрема великі суми.

КОРОЛІВСЬКА ЛЮБОВНА ІСТОРІЯ.

ЛОНДОН. — Анґлійська суспільність, яка засадничо не хоче мішатися в особисті справи свого короля, в останніх днях трохи стривожена. Бо коли приятелька короля, пані Сімпсон, що подалася цими днями про розвід, цей розвід дістане, то король готов оженитися з нею. А анґлійці хотіли би мати королеву з королівської крови.

ПОВСТАНЦІ ДАЛІ ЙДУТЬ ВПЕРЕД.

БУРҐОС. — Північне і полудневе крило еспанських революційних військ підсунулося на кілька миль ближче Мадриду. Над Біскайським заливом революціонери заняли місто Овієдо. Мадрид знаходиться тепер немов у ножицях. В столиці положення назверх спокійне, одначе напружене. Уряд нібито рішений оборонятися до останку, але кожний день може принести несподіванки.

ЗНОВ АТЕНТАТ НА СТАЛІНА?

ПАРИЖ. — Московські часописи, що виходять у Парижі, принесли вістку, що минулого місяця знову відбувся на Сталіна атентат у якому малощо його не вбили. У звязку з цим атентатом усунено з головної команди ҐПУ Яґоду.

НАЦІОНАЛІСТИЧНА ЛІТЕРАТУРА В ПОЛТАВСЬКІЙ БІБЛІОТЕЦІ.

КИЇВ. — „Комуніст" пише, що в бібліотеці полтавського робітничого факультету викрито значну скількість націоналістичної літератури. В тій бібліотеці між іншим знайдено твори, що славославлять Єфремова. Ці книжки надійшли до Полтави з київського „робфаку".

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.
За оголошення редакція не відповідає.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ВИБОРИ Й ПОЧУВАННЯ

Недавно до редакції „Свободи" прислав якийсь читач листа про вибори. Вложивши в нього витинки з ґазети з політичними оголошеннями републиканського кандидата, цей дописувач звертається до редакції з гострими викидами. Він радить їй читати дописи за Рузвелта. Пригадує заморожування грошей у банках у часах адміністрації Гувера. „Ви бачите тільки Ландона", пише дописувач, „та його партію Морґанів, Мелонів і тим подібних". Далі говорить про бідних робітників, з чого, на його думку, виходить, що треба голосувати на Рузвелта. Закінчує погрозою: як не будете писати за Рузвелта, то порахуюся з вами на конвенції.

Лист анонімний. Значить, дописувач не мав цивільної відваги заявитися з повним своїм підписом за кандидата, за котрого він нібито так побивається. Всетаки на цей лист можна звернути увагу як на досить типічний прояв певного роду політичного думання.

Коли дописувач радить редакції читати якийсь допис, то тут він певно не думає сказати, що редакція цього допису не читала. І він знає, що якби редакція не була того допису читала, не булаб його помістила. Він думає цим сказати, щоб редакція не читала дописів за Ландона, а читала тільки дописи за Рузвелта, бо певно тільки в них є написана правда. Звісно, думаюча людина не може заняти такого становища, Вона не може знати, хто має правду, поки не пізнасть усіх поглядів обох сторін.

Коли дописувач пригадує заморожені фонди в банках за Гувера, то він грає тільки на цьому обуренню, зрештою зовсім слушно, яке повстає на думку про нечесне орудування банкирами чужими грішми. Та чи з того вже виходить, що на випадок вибору Ландона повториться з банками історія з часів Гувера?

„Ви бачите тільки Ландона та його партію", закидує дописувач, і як заряду на це він радить бачити тільки Рузвелта і його партію. Чи це розумний вихід зо справи?

І чи з факту, що в Америці є бідні робітники, виходить уже, що треба голосувати проти Ландона? Адже нині кожний говорить за бідних робітників.

І погроза порахуватися за Рузвелта на конвенції це тільки промовлювання до страху. Невже редактор тому має бути за Рузвелта, що з ним хтось порахується, чи може тому, що редактор вірить, що кандидат, за котрого він стоїть, буде кращий, як його противники?

Як бачимо, непідписаний лист до редакції є випливом ріжних почувань, а тимчасом справу виборів треба розвязувати не горячими почуваннями й крепкими словами, а холодним розумом. Щоби справу добре обдумати, треба вислухати всі сторони.

О. Є.

НАСТУП ТРЕВАЄ ДАЛІ

Я писав про це „похмілля", що його мають наші угодові кола по фяску „нормалізації". Писав я теж про поступи „нової ери" в Тернопільщині. А тепер про це саме на Волині.

Не зважаючи на цю „нормалізацію", наступ на Волині йде повною парою. Іде він там головно під плащиком римського католицтва. І так: останній (польський) спис населення на Волині виказав 328 тисяч (15.8%) римо-католиків, а таких, що подають за свою рідну мову польську, 347 тисяч. Коли від того відійняти чехів-кольоністів (в Дубенщині) і росіян-православних, що подали свою рідну мову польську, то всеж таки „поляків" буде на Волині до 16—17%. Це, річ ясна, є величезним прибільшенням. Бо, за російським переписом з 1910 р., було на Волині поляків лише 140,850 (7.9%). Зате польський перепис підніс відсоток поляків в 1921 р. до 11.5%, а в 1931 р. нараховано вже 328 тисяч поляків, себто 15.8%.

Як вибухла війна, було в луцькій дієцезії лише 59 парафій римо-католицьких. Але за єпископа Шельонзка, ревного польонізатора від часів відреставрування Польщі, повстало на Волині: 36 нових костелів і 4 філіяльні, розпочато будову 10 нових, відбудовано 7 старих і відкрито 14 каплиць. Головними фундаторами були дідичі рим.-кат. і спроваджені масово на Волинь залізничники, отже елемент напливовий.

Тепер є на Волині 132 римо католицькі парафії з 216 рим. кат. священиками.

Крім того сунули на православну Волинь ріжні чини, як кармелітів, салезіянів, Святого Хреста, які потворили дуже багато своїх резиденцій, звідки й провадять свою роботу „навернення". Є це 18 домів жінчоних рим.-кат. чинів. А головно, скорим темпом іде так звана „ревіндикація" церков, які нібито були колись костелами, або греко-католицькими уніятськими церквами. Здавалосяб, що найзгідніше з правом булоб віддати ті уніятські церкви греко-католикам, прямим спадкоємцям унії, що колись існувала на Волині. Але й ті церкви „вертаються" до римо-католицької (польської) церкви, до якої вони ніколи не належали...

Католизація знаходить тому такий податний ґрунт на Волині, що уряд у Варшаві всіми силами противиться українізації православної церкви на Волині. Навпаки, всякими засобами пітримує росіищину. Росіищина — позбавлена поперття (російської) держави, чужа своїй пастві — мусить шукати оперття в Варшаві, коли хоче затримати свій стан посідання. Подруге — серед моря чужого собі, українського оточення — вона, ота росіищина в церкві православній, не представляє собою жадної сили, з якою Варшава потрібувала би поважно числитися. А тому — в змаганні зберегти свої впливи — мусить іти польському урядові на великі уступки...

Ясно, що колиб українським патріотам удалося відросійщити православну церкву на Волині, зробити її й формою і духом українською, то тоді це булаб сила, з якою Варшава мусіла би числитися. Маючи перед собою—не розеднані — а зеднані: православний (український) клир і право славну (українську) пастви — уряд варшавський не міг би ані так відноситися до православної церкви на Волині, як робить тепер, ані римське каволицтво не могло би роботи таких поступів, колиб мало проти себе зеднану, національну, з рідним нижчим і вищим духовенством — церкву.

Так стоїть справа римського католицтва на Волині.

Ось вам іще одна зайва ілюстрація до тої „нормалізації", про яку кричить ціла польська преса, яку започаткувало УНДО і яка тепер цьому останньому боком вилазить.

Як бачимо, то й у часі „угоди" відвічний наступ на наші землі як тревав, так і треває.

ПО ТОЙ БІК ЗБРУЧА

(Від принагідного обсерватора для часопису „Новий Час").

Мешканці надзбручанських місцевостей мають часто нагоду приглядатися ріжним більшевицьким імпрезам, влаштовуваним по тому боці Збруча. В день такої врочистости, є здається всі вільні від праці, бо не видно тоді нікого на полі, тоді як у неділі й свята, не виключаючи Великодня, все працює. Вдаряє нераз в очі, як наприклір цього року зимою, що, як відомо, була дуже легка й можна було цілу зиму працювати не тільки коло земляних робіт, каміньоломів, але й у полі, то цілу зиму не видно було працюючих, але на саме Різдво, видно було гурт робітників, яких чомусь того дня вигнали на роботу. Минулорічна зима далася в знаки зазбручанському населенню, бо, як оповідають мешканці надграничних місцевостей, що другий день можна було бачити похорони і слухати звуків жалібного маршу, граного трубними орхестрами. Говорили, що по тому боці панує якась епідемія.

В останніх двох роках до державного свята в дні 1-го травня і осінного з нагоди роковин жовтневої революції й кількох інших невідомих нашому населенню свят, прибули два нові, а саме дня 16-го серпня, мабуть свято колгоспів, та свято комуністичної молоді в дні 1-го вересня. — Програма большевицьких свят ріжниться від програми наших свят цілковито. Насклільки в нас в програму кожного свята входять вокальні й хорові продукції, деклямації, а в останніх часах руханкові пописи, то в большевиків, ціле свято, це одні промови і промови, переривані хіба тільки музикою „інтернаціонал". Виходять на трибуну по черзі кільканадцять промовців, що виголошують короткі промови і привіти. По одній промові орхестра грає інтернаціонал або „туш". Треба признати, що орхестри мають гарні, мельодійні інструменти, а хоча музиканти здебільша босі, то грають добре. По скінчених промовах орхестра грає вальса й учасники пускаються в танок. Наскільки вдається при спокійнім вітрі чути промовців, стараються вони вмовити в слухачів, що нема на світі країни над совєтську републику, а капіталістичний захід це справжне пекло для працюючого люду. Минулого року розпадалися оратори над долею Етіопії, а цього року говорять про Еспанію.

На кілька днів перед 1-шим вересня ц. р. всі совєтські радіові стації заповідали, що день 1-го вересня має бути днем свята комуністичної молоді в цілій всесоюзній державі. Як це свято відбувалося в цілому союзі, то про це подали совєтські стації радіові, а як воно відбувалось над Збручем, то очевидці оповідають так: Коло 2-гої години в полудне зауважили ми, як до містечка почали заїздити понад 30 вантажних авт, в яких сиділа молодь, тримаючи в руках червоні прапори і транспаренти з виписаними на них якимись кличами. Зїхавши на площу, молодь висіла з авт, і уставилась на площі в чотирокутник, по середині якого виднілась трибуна, прикрашена килимом і трьома портретами. По правій стороні трибуни висів портрет Леніна, по лівій Сталіна, а по середині краєвид, на краю якого видніли димарі фабрик. Над краєвидом напис „Наша Родіна С. С. С. Р." Як і всі совєтські свята, так і те свято почалося і закінчилося промовами. Промовляло 11 ораторів. По промовах забава. при грі трубної орхестри. Вечором танцюючі перенеслись до сельбудинку.

Від кількох літ завважили надграничні мешканці, що у кожній зазбручанській місцевості є трубна орхестра, зложена з коло 10 музикантів і дуже добрих інструментів. Орхестри ті грають при всіх нагодах, то є на державних святах, на забавах, які відбуваються кожної суботи, а також на похоронах. Церков у Совєтах, а особливо над границею, вже нема; всі вони вже порозбирані, або замінені на маґазини чи сельбудинки. — Якщо ще в деякій місцевости заціліє церковний будинок, то вже без хреста. Дивлячись на руїни розібраних церков, насуваєтся нераз питання: невже загибіль релігії, невже там нема вже віруючих? — Кожний знає, що довідатись про це безпосередньо не можливо, бож говорити через границю не вільно. Можна тільки дещо зауважити і догадуватися. В тому стають нам у поміч — орхестри. Як умре комуніст, чи член колгоспу, на похороні грає орхестра і видно як на переді несуть червоний прапор; а як іде похорон без прапору і без орхестри, то видно помер або віруючий, або нечлен колгоспу. Такий похорон відбувається мовчки, без співів і музики, а тільки з молитвою на устах жінок, які звичайно самі такий похорон відправляють.

Говорять, що як у нас задзвонять дзвони в неділю, то там народ плаче. А дзвонять наші дзвони дуже мельодійно, і так як колись у них дзвонили.

Вкінці не від речі буде описати ще одну надзбручанську імпрезу, яка відбувається що року все в одному й тому самому дні та не як інші свята далеко від ріки на кількадесять або кількасот метрів, але таки над самою водою, над самим берегом. Спитаєте, що це за імпреза? Це молитва жидів на новий рік в дні 17-го вересня. — Відомо, що у жидів, розсипаних по цілім світі є від віків такий звичай, що на новий рік ідуть вони всі, старі і малі, одіті в найкращу свою одежу, над ріку, стають над берегом і там моляться, просять Єгови відпущення гріхів, при чому роблять такі рухи, якби кидали щось у воду (наші люди кажуть, що вони витрясають з кишень гріхи і пускають з водою). По тій молитві вертаються вони знад води немов обновлені, легкі, в вірі, що позбулися старих гріхів і вертаються домів, щоб робити нові гріхи й нові інтереси.

Не один спитає, а як там у Совєтах: чи жидам дозволено в той день виповняти той свій відвічний звичай-бряд, який виповняють уже 5697-тий раз? Чи вільно їм молитися в той день над пливучою водою, а вже найцікавіше буде знати, як з тою справою над границею, над Збручем, до якого цілий рік не вільно зблизитися? Деякі дадуть в тім випадку готову відповідь: щож, як не вільно православним в день Водохрещі до Збруча приблизитись, то не вільно того робити і жидам в день нового року. — Бож большевики відносяться однаково до всіх релігій.

Одначе так не є. В дні 17. вересня цікаві могли бачити, як усе жидівське населення містечка нашого і містечка совєтського, прибране в святочні одяги, зійшлось у найвужчім місці Збруча над його беріг і там, більше дивлячись і оглядаючи себе взаїмно далековидами, як молячись, виповнило свій ритуальний звичай, помолившись, а притім надивившись на себе до схочу...

Улас Самчук.

ВІЙНА І РЕВОЛЮЦІЯ

Друга частина „ВОЛИНІ".

Передрук заборонюється. — Авторські права застережені.

(34)

Починався новий день у нових обставинах. Треба якось пристосувати його до власних вимог, поки надійдуть підводи. Треба кормити худобу, варити сніданок, обід. Рукають пасовиська і знаходять його на лугах за Шумськом. Двоє дівчат женуть пасти худобу, решта варить обід. Володько, як господар, має пікуватися вогнем. Мусить пристаратися дров.

І він сумлінно виконує свої обовязки. Головне, що його дратує і сердить — поведення дівок. Бож, що за розмазаний народ. Дома і зуби скалять і гиржать, мов лошиці, на цілє поле, що аж під Жолобецький ліс чути. А тут, ось кілька годин прикрішого життя, і зараз — плач, скарження, нарікання.

Зявилися знов москалі, жартують, як завжди. Дівки-надуті і їм тепер не до жартів. Але ті товчуться тут весь час. Володько йде оглядати околицю. Пробрався через табор, зауважив примітки, по яких має вертатися назад. За табором долина і жидівське окописько. Огорожа навколо розбита. Дошки на могилах подекуди повивернані. Сторчать лише камяні плити. А мертвим що? Хай там воюють, мруть. Тут їм затишно, тихо. Он хата одинока, брудна, з відчиненим вікном. У вікні голова довгобородого, зовсім білого, жида. На голві у нього ярмулка і чорна маленька коробочка. На плечі накинена пасмужиста хуста. Постать старого безупинно, мов вагалко годинника хитається.

Після гамору і метушні табору, цей кут з мертвими і старим дивним жидом видається Володькові якимсь надзвичайним і загадковим. Камяні гладенькі плити, дивні написи, яких нізащо, хоч би лусну, не прочитаєш. Ось тут хіба Хаїм Цаль, поважний громадянин Шумська, склав свої мертвущі кості. Як дивно... Як дійсно дивно. Все навкруги таке дивне, зовсім інакше, як було колись.

І мимохіть пригадав минулу ніч, блукання між возами й вогнями, старого „ґаліціяна", що, плював у вогонь. Згадав ще раз діда Юхима. От цікаво, чи живе він ще... Згадав прогулку з ним у ту туманну передучну долину, коли йому щемить утомою слабі ноги. Пригадує виразно, як дід казав про війну. Невже він знав, що буде війна? А батькові сни.

Але чому він, малий Володько, має все згадувати, помічати кожну дрібницю, низати все на ланцюжок думок, порівнювати події, дні, нагострій їх? Тут ось тисячі тисяч народу. Чи задумується ще хтось, крім нього над цим? Зі всіх йому знаних, крім батька й отого старого з люлькою, що плював у вогонь, напевно ніхто. І як його бути байдужим, боятися і бігти, упасти і плакати, виразно належати до того скоповисьа людей, як вівця до череди. Ні... Через голову лізе думка, що піднімає, мов вага, усе, що ловлять зором очі, і важить, цінить. Очі горять не даремно і не даремно бачать дорогє чарівне світло сонця і барви його усі, що розлиті скрізь, куди не ступить нога.

І чиж не бачить Володько, що на його очах твориться щось таке незвичайне. щось дійсно велике.. Він родився в такому то році в глухому закутку світу, і здавалося, все життя мине перед ним, мов струм води спокійної річки. І ні. Сталося так, що він побачить дію, яка твориться раз на віки, яка перетне старий світ і відхилить завісу в новий. І невже Володько має увійти туди першим — ні, од ним з перших? Мабуть так. Щасливий ти, Володьку. Буде колись мир, замовкнуть гармати, родяться і виростуть нові люди, але не будуть бачити вони ні отих москалів, ні отних коней, ні галицьких в капелюхах з люльками, ні табо рів... І будуть вони заздрити тим, що колись метушилися, пружилися і вмирали. „І все, що бачив ти, запиши" — казав дід Юхим, — „а ті будуть вечорами читати і жахатимуться і думатимуть". Зле було, але сяйво вогнів і перегуки гирл гарматніх і вирохобня, якої світ не бачив — цеж не дійсність. Цеж, чоловіче, казка. А що є більш привабливого від казки?

А Володько сам переживає ту казку, бачив її очима, торкався цілою істотою її змісту і переболів кожне її слово, писане вогнем і кровю. Нераз бувало, ходив на місце бойовища. (На Валах у Дермані). Казали люди, там козаки з ляхами билися. Пружив уяву, щоб вловити постаті, які десь далеко, далеко в мороці минулого невиразно йшли перед ним. Знаходив кості, вгадував: козача? ляцька? Колись це людина була, що шаблею на відмах тяла... Хтось і по ній галазднув шаблюкою, впала до землі й увійшла в неї, тільки кістка лишилась валятися. Тут, кажуть, козацький загін витяв у пень ляхів. Шабля груба, гнута, тяжка.

І це було так давно. Тільки книги одні згадують ті часи і барвно про них розповідають. А більш нічого. А цеж ось перед очима. Це не оповідання, не сон. Це дійсність. Бачив, як руські лізли полками в Карпати, щоб там зложити білі кості. Брали Австрію, Львів, Перемишль, під Краків сягнули. Перемагали і зникали...

Здорові, вирині були люди. Співали ввесь час, танцювали. І там десь лягли. Ходили в Польщу, боронили Варшаву, грузли в Мазурських багнах, гинули в Августовських лісах. Ех, і полики були. Сибіряки „стрілкових полків", латиші, китайці, черкеські полки, кубанські сотні, донці.

Можна все зрозуміти. Можна зрозуміти, чому китаєць носить косу, але зрозуміти цей шматочок часу... О, це не тепер буде зрозумілим.

Володько все це не зовсім так розуміє, але приблизно так. В його голові колотиться туманна дума, повна гострих протиріч. Чув, що губить „отечество". Його імя відходить від нього, стає іноді чужим, туманіє. Переставав вірити в непереможність „рускаво оружія". Свята Русь, що в „красе царственной по лицу землі пораскінулась", тратить привабу і він все менш і менш боліє її поразкою. До отих „ґаліціянів — австріяків" чує більше притягливої сили, ніж до кацапів, татарів, зирян, калмуків, які всеж таки були „рус кіми".

Ах, ну його зрештою. Вставай, чоловіче, і йди далі...

Володько встає, йде шкати дров. По довгому блуканню знаходить якісь комедряки і пре їх до табору.

Табор димить, готується обідати. Коло свого вогнища не застає всіх. Катерина пішла до містечка купувати хліб і мотуззя, щоб на другу ніч було чим попривязувати товар.

Позатим нічого не робиться, щоб якось ліпше улаштуватись на наступну ніч. Усі чекають на свої родини, які мають от-от надїхати. Цілу ніч кипів бій і австріяки напевно попруть руских.

Незабаром вернулася Катерина, пригнали з паші товар. Горить вогонь, доять корови. У позиченому відрі піниться і парує над палаючим вогнем молошна каша. Зганяють миску, ложки.

Сідають усі підковою на сирій землі й сьорбають ложками з одної величезної миси рідку кашу. Сьорбають мовчки. Не жартують. Не шкирять як звичайно, зубиськів. Навіть червонощока чорнявка Христя замовкла. Дея таки. Полудень минає, а з дому ніяких чуток. Може вже в полоні. Може не тією дорогою поїхали. Може туди на ліси, на Дермань до своїх подалися, а їх усіх отут між оцими людьми на поневіряння лишили. Така дума, такі здогади турбують і непокоять дівок і вони впадають у чорну безодню безпорадности та зневіри.

(Дальше буде).

— Ой, пане Крупник, тепер такі тажкі часи, що краще, колиб чоловік не родився!

— Так, так, пане Жовток, та таке щастя має може один на тисячу!

— Позич мені десять доларів.

— Добре, я позичив би тобі, одначе в кого?

У ПОЛЬЩІ Є 157 АДВОКАТОК.

Статистика виказує, що в Польщі є тепер 157 адвокаток, які виступають активно в свому фаху. 7 жінок у Польщі сповняють функції суддів, а недавно одержала одна польська місце прокуратора. В ґенеральній варшавській прокуратурі працює 8 жінок на визначних правничих становищах.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ТЕЖ ПРОФЕСІЯ.

Недавно рознесли ґазети по Америці вістку, що в Рочестері помер Клейтон Седжвик Купер. Видно, що його знали широко по Америці. Вістку про його смерть „Ню Йорк Таймс" титулує: Клейтон С. Купер, „лектюрер", помер. „Лектюрер" значить, що він давав лекції, відчити.

Це була його професія. З цього він жив.

ЗАРОБЛЯЮТЬ?

Таку професію знають культурні народи. В ній вони знаходять ще один засіб для поширення освіти серед мас, головно тих, що вийшли вже з шкільного віку.

Річ певна, що в народі, який не удержує лекторів, люди заощаджують собі трохи грошей, які вони видали би на відчити.

Але чи це справді ощадність?

СЛУЖНИЦЯ АВТОРКОЮ.

З Фінляндії прийшла вістка, що в літературнім конкурсі, що його вели дві шведські накладні, першу нагороду в сумі 50,000 марок ($2,100) признано пані Селі Сальмінен за її повість „Катріна".

Показується тепер, що панна Сальмінен перебуває тепер в Америці, куди прибула 6 літ тому з Данії, та що вона тепер заробляє на життя як хатня служниця.

Служниця-авторка оповідає тепер, як їй тяжко було займатися писанням, сповняючи рівночасно обовязки служниці. Можна зрозуміти її труднощі, але ці трулнощі не були певно непоборні; могло би бути з нею багато гірше: наприклад, якби мала запевнене „спокійне життя" при родині, але родина противиласяб писанню, називаючи це „дармуванням" або „базґранням паперу".

ОБЕРНУЛИ КИЙ ДРУГИМ КІНЦЕМ.

Що заставило писати панну Сальмінен, ще не відомо.

Чи не чувала вона може за тих письменників, що, написавши повість, читають її своїм кухаркам?

Це могло їй піддати думку: як кухарка може бути критиком повісти, чому не може бути авторкою?

ПАНИ Й СЛУГИ.

Як нюйорські ґазети довідалися про нагородження панни Сальнен, вони подали й імя нюйорського багача, в котрого вона тепер є помічницею кухарки.

І ґазети певно зателеґрафують імя цього пана по всьому світі, де тільки люди цікавляться літературною працею.

А хто знає, чи довідалисяб у світі про нюйорського міліонера, якби в нього не знайшлася служниця, що здобула собі своєю літературною працею світову славу.

Чи не сталося те саме з паном, в котрого селі родився кріпак Тарас Шевченко? Хто знав би його імя, якби він мав спиратися на свої власні заслуги?

ЛЕКЦІЯ ПАНАМ.

У фільмовій штуці „Антоні Адверс" каже жінка еспанського маркіза, слухаючи в опері знайомої співачки:

„І подумати, що вона колись прала мені шмаття!"

Жінка маркіза не могла думати про штуку, а мусіла думати про суспільне положення людини.

І не дивниця: ця жінка маркіза недавно була теж служницею в того самого пана, в котрого служила мати співачки.

ПРИВАТНЕ ЖИТТЯ АРТИСТА.

У Ню Йорку виставлено недавно вперше театральну штуку під наголовком „Сміючася жінка", що говорить про любовну аферу різьбаря Генрія Ґодіє та письменниці Софії Бжеської.

Театральний критик „Ню Йорк Таймсу", критикуючи штуку, написав, що актори, які представляли артистів і акторів на сцені, виглядали так, начеб їх штука мучила.

„І як може бути інакше?"— пише він. „Адже одинокою важною річю в житті артиста є штука, яку він творить. Що він робить, яке одіння носить, які його товариські манери, терпіння й темпераментальні ексцентричности — це все річи другорядної ваги".

ПРИВАТНЕ ЖИТТЯ КОРОЛЯ.

Тимчасом американські ґазети тепер повні вісток про відносини між анґлійським королем та одною американкою. Чутки про любов між ними знайшли тепер підтвердження, коли американка постановила розвестися з своїм чоловіком, а король подарував їй велику каменицю.

Кажуть, що в Анґлії цею справою живо займаються.

Чому мали би люди займатися приватним життям короля, а приватним життям актора ні?

ЩО КРАЙ, ТО ЗВИЧАЙ.

В Анґлії люди любовю короля широко займаються, але анґлійські ґазети мовчать. Факт, що американські ґазети про них розписуються, можна би пояснити цим, що король є королем Анґлії, а не Америки.

Та це ще відай справи не вичерпує. Говорив один письменник, що обсервував добре й американців і анґлійців, що в Америці про всякий банковий скандал багато говориться, але нічого потім з нього не робиться, а в Анґлії про нього нічого не говориться, але з нього витягають для винуватих далеко йдучі консеквенції.

ЩО КРАЙ, ТО ІНШІ ЛЮДИ.

Неодин уже письменник пробував пояснити світові тайну анґлійського характеру. І все його далі пояснюють, бо видно вважають пояснення не вичерпуючими.

Відомий еспанський учений, політик і суспільний діяч Мадаріяґа писав у своїй книжці про анґлійців, французів і еспанців, що анґлієць це людина акції. Тому він душить усі сторони своєї душі, котрі перешкаджають йому бути людинною акції. З огляду на те, що найбільше акції перешкаджають чувства, анґлієць душить у собі всякі почування.

Каже Мадаріяґа, що таким вихованням душення почувань анґлійці вспіли справді виховати народ великої активности. Одначе ця однобічність відбилася тяжко на душевнім здоровлю народу. Мовляв, нема ніде в світі стільки нервових людей, що є їх в Анґлії.

Так каже Мадаріяґа, та можна відай з великою певністю сказати, що десь хтось пише книжку, в котрій дає ще дальше вияснення національної вдачі анґлійців.

НЕЩАСНИЙ ВИПАДОК МОЛОДОГО СОЮЗОВЦЯ.

Дня 15. вересня помер Михайло Сарабаха, член від. 50 У. Н. Союзу в Лорейн, О. В 1929-тім році родичі вписали його до Молодечого Департаменту У. Н. Союзу, а в 1934-тім році він перейшов до старших членів, обезпечуючи себе на $1,000. При свому переході до старших, дістав він від Союзу кредит однорічної безплатної вкладки. Та не довго оставався він членом між старшими, бо наступила смерть, і то несподівано. Їхав він автомобілем, мав нещасний випадок, і по пятьох днях помер від наслідків цього випадку. Помер, маючи тільки 19 років. Покійному справили величавий похорон. На похорон прийшло багато Союзовців.

Родичі покійного, складають подяку У. Н. Союзові за виплату $100 і отсею дорогою звертаються до тих батьків і матерей, яких діти ще не є в Союзі, щоб вони вписали в члени своїх дітей таки зараз, та не відкладали цеї важної справи. Бо смерти не можна відложити. Як бачимо з цього нещасного випадку, то смерть забрала саме молоду людину в повному розквіті життя.

М. Шемичик, секр.

ТРАҐЕДІЯ ВИХРЕСТА.

На дорозі з Ясла до Жовкова знайшли тіло Станислава Навроцького, родом жида, що вихрестився недавно з любови до селянської дівчини. Коли дівчина заявила, що не хоче бути жінкою жида, вихрест (передтим Адольф Ґеміндер) відобрав собі життя.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

МРІЯ, ЯКУ МОЖНА ЗДІЙСНИТИ.

Наш нарід відноситься ще часто байдуже до найважніших справ і їх тиконання звичайно відкладає на пізніше. Буває часто й так, що коли ми відважимося остаточно на якийсь чин, то щойно тоді, коли вже для справи запізно. Так воно є в нашім приватнім життю і таксамо в громадськім. А на тому тратимо, бож справи, які проволікаємо, відносяться таки до нашої долі. А якщоб ми їх вчас виконали, то булаб з цього для нас велика користь.

Здається, що одною з найважніших справ нашої еміґрації в Америці є це, що ми не доцінюємо ваги наших запомогових орґанізацій. Живучи тут в Америці, ми мали часто нагоду переконатися, яку ролю відграють тут асекураційні орґанізації. Американці кладуть найбільшу вагу на особисте забезпечення, на непередвиджені випадки та на посмертне забезпечення для родини. Це забезпечення власне робить Американця незалежним у його життю. Як би ми так заглянули до американських статистик, то побачилиб, що 99% американців належать до котроїсь з запомогових орґанізацій.

Так поступають не тільки американці, але також всі інші народи, що жиють в Америці. Ми маємо тут нагоду придивитися до їхнього життя, і то як фінансового так і культурного. Вони мають свої могутні економічні та фінансові інституції, якими дорожать і до яких горнуться. Часом ми завидуємо їм. Одначе ці інституції вони здобули не якимсь виїмковим щастям, чи в якийсь виїмковий спосіб, тільки своєю працею, своєю національною свідомістю. Чужинець, як тільки прийде до Америки, зараз уважає своїм обовязком стати членом своєї запомогової орґанізації, щоб з той спосіб забезпечити себе та родину на випадок смерти.

Забезпечившись в той спосіб матеріяльно, він через це своє членство також тримає звязок духовий з рештою своїх еміґрантів та зі старим краєм. Так робить кожна свідома, культурна людина, яка дбає про свої національні потреби, фінансові і культурні.

У нас справа мається трохи інакше. Ми часто байдужі до наших власних і громадських справ. Часто приходиться нам довго думати, заки щось зробимо. Кажуть, що нас є в Америці велика сила. Нараховують щось на 700,000 і то без роджених тут дітей. А скільки з цього числа є в нашім У. Н. Союзі? У. Н. Союз це народньо-фінансова інституція, яка здобула собі серед української еміґрації велику повагу за її совісне й корисне ведення фінансових справ, як теж за її культурно-національну роботу. Союзом гордяться не тільки українці в Америці, але можна сказати українці в цілому світі. У. Н. Союз піклується справами не тільки тутешніми, але також загально-національними, обороняючи інтереси цілого українського народу. Крім цього У. Н. С. є вірним приятелем українського еміґранта у хвилі якоїсь родинної траґедії. Тисячі його членів, серед яких є багато вдів і сиріт, є живими свідками того, що зробив для них Союз. Він точно і совісно виплачує запомоги, а беручи під увагу його велику фінансову силу, можна сказати, що ні в одному американському банку зложений гріш не буде безпечніший, як в У. Н. Союзі. Бо майно У. Н. Союзу виносить нині поверх $4,000,000. На це майно складаються вкладки 20,000 старших членів і 8,000 молодших. Коли ці члени змогли зложити собі стільки майна в У. Н. Союзі, то скільки моглиб зложити 50,000, або 80,000? А беручи під увагу те велике число нашої еміґрації, яка є в Америці, то зібрати 50 чи 80 тисяч членів для У. Н. Союзу не повинно би представляти великих труднощів. Осягнувши це, маєток У. Н. Союзу, який фактично був би маєтком самих таки членів, побільшився би в десятеро і ми збудували би таку фінансову інституцію, яких ми нераз завидуємо чужинцям.

Це не є ніякі фантастичні мрії. Це можна осягнути, і то без великих трудів, якби лиш українська суспільність хотіла зрозуміти цю справу. Коли ми всі поведемо в тім напрямку належну пропаґанду, коли ми всі до цього великого діла приложимо рук, то цю мрію можна буде впродовж кількох найближчих літ виконати.

Та ми мусимо іти до цього орґанізовано. Ще є десятки тисяч наших людей в Америці, що не стоять в У. Н. Союзі. Через те вони не тільки занедбують свій громадський обовязок, але кривдять самі себе та свою родину. Їх треба за всяку ціну дістати до Союзу, а через те ми не тільки поправимо матеріяльно долю тих людей, але дістанемо свіжі сили у нашій національній роботі.

Михайло Линтей,
Ню Йорк, Н. Й.

У школі.

Івась: Ти осел!

Петрусь: А ти ще більший осел!

Учитель: Тихо діти, не забувайте, що я тут іще є!

НАЙБІЛЬША БІБЛІОТЕКА СВІТУ.

Найбільшою бібліотекою світу буде тепер державна публична бібліотека ім. Салтикова-Щедрина в Ленінграді. Досі мала вона 7 мілiонів томів, а тепер долучають до неї ще 2 й пів міліона томів з петропавловської бібліотеки в Ленінграді. Цим робом ця бібліотека буде мати коло 10 міліонів томів. Це буде найбільша бібліотека на світі. Тільки біда, що вона в большевицьких руках. Це значить, що вона для европейської культури недоступна.

У лазні.

Розенблят: Фе, це сором приходити до лазні з такими брудними ногами!

Апфельбавм: Ваші ще брудніші!

Розенблят (сердитий): Так, одначе я старший від вас!

Богдан Олесницький.

СОНЯШНІ ЧАРИ

—o—

Спекова днина — золотого, соняшного літа. Сиджу на парапеті широко відчиненого вікна, блукаю очима по залитих блиском дахах задиханого міста. Від білих стін каміннних бльоків падуть ясні гарячі рефлекси соняшних цілунків.

На бальконі лежить кіт, — такий звичайний сірий кіт, що перед ним тікають миші. Ліниво простягся на долівці, прижмурив зеленкуваті очі й захлистується золотими струмками полудневого сонця. Годинник у кімнаті гостро вицокує незлічимі ряди хвилин; водночас сонце, вогниста куля, там у космічній далині поволі пливе по звичайному оводі невидного кола, яке хтось незнаний закреслив поміжпланетним цирклем.

По ясній долівці балькону повзе гостро зарисована тінь колюмни. Перше не було її зовсім, опісля виповзла з темного кутка й поволі, підступно, впала на кота.

І диво: кіт невдоволено стрепенувся, начеб загнівався на смужку тіни, й пересунувся на сонце. Але тінь повзла далі й котище кілька разів мусів зміняти місце, шукаючи сонця.

Я задумався. Було ясно: кіт, це звичайне глупе домашне звіря, без розуму, але з цим, що його називаємо інстинктом життя або **інстинктом самозбереження**, тікав від тіни, шукав сонця, хотів його. Хотів сонця!

І враз пригадалися інші дивні явища природи.

Існує цікаве явище, що зветься **геліотропізм** і ілюструє жадобу соняшного світла в біольогічному царстві. Ростини обертають чаші своїх цвітів до сонця і враз з сонцем виконують щоденний оборот із сходу на захід (напр. соняшник).

Вони вдивляються тужливо сонцю в обличчя: вони шукають сонця.

Умить станула в моїй уяві чудова животворна роля сонця, його нерозривний, непорушний звязок з усім, що **живе**, з **усім**, що замикається в межах гігантичний резервуар сил, з яких від своїх незнаних народин до нині користає земське життя.

Усе живе: від мікроскопійних, одноклітинних тварин, що стоять на границі незбагнутого переходу в мертву матерію, аж до найдосконалішої „живої машинерії", якою є людина, тисячами нерозірваних золотих ниток вяжеться з сонцем.

Усе воно живе в сонці й від сонця.

Сонце штудерними і складними способами переливає **свою промінну енергію** в організми живих істот.

Залюблені в сонце поети складають пестливі слова в гимн захвату для Сонця, чародійного творця весни, джерела життя.

Цим разом емоціональне світосприймання поетів зустрілося в одній площині з твердженнями тверезої, безпристрасної науки, яка майже з поетичним запалом від соток літ розшифровує таємну книгу природи.

І сьогодні багато знаємо про сонце. Сонце — це невичерпане джерело енергетичних засобів, це гігантичний резервуар сил, з яких від своїх безнастанних народин до нині користає земське життя.

Крізь астрономічну віддаль міжпланетних просторів, які виповняє не ідеальна порожнеча (Торічелі) й матеріяльне „ніщо", але гіпотетичний **космічний етер**, із завротною швидкістю триста тисяч кільометрів на секунду безнастанно біжать до нас проміні золотого сонця. А з собою в дарунку для землі несуть вони елементарні частинки промінної енергії, що їх по думці славного **Плянка** звемо — **фотонами.**

Ці фотони — це „кванти", це найдрібніші мірочки промінної енергії; це такби сотики в якійнебудь валюті, що дрібнішої мірки вже нема; пів сотика існує тільки в уяві. І при помочі цих фотонів, що міліярдами їх засипує сонце землю, передає воно землі великі засоби енергії.

Цю енергію маґазинують передусім ростинні представники життя, ця вся розкішна зелена рістня, що нею кучерявляться поля, ліси.

Акумуляція соняшної енергії в зелених ростинах відбувається шляхом знаної **„життевої реакції"**, яка не є нічим іншим, тільки **процесом синтези борошна** (крохмаль, рід цукру). Ця синтеза поглочує окреслену скількість соняшної енергії, яка не пропадає, але маґазинується в цукрах. Ці цукри підлягають ріжним хемічним перемінам і в висліді дають важний **спадовий матеріял для життєвих процесів** людини й звірят.

Соняшна енергія, пройшовши дивний лябіринт хемічно біольогічних процесів, стається **енергетичним рушієм життя, його потенціялом.**

Усе жие в сонці й від сонця. Без сонця біднуть цвіти, без сонця гаснуть люди. Всі тварини — безпосереднім шляхом — звязані з сонцем, як з джерелом своєї життевої енергії.

Життя в усіх своїх формах і переливах — це чудесна соняшна симфонія.

Я розумію поетів, коли вони співають гимн для Сонця; мені дорогий Тичина з часу його „Соняшних клярнетів". Люблю Коцюбинського за ніжні слова його чудового:

„Сонце! Я тобі вдячний. Ти сієш у мою душу золотий засів. Ти дороге для мене. Я пю тебе, сонце, твій теплий цілющий напій, пю, як дитина молоко з матірніх грудей, таксамо теплих і дорогих. Навіть, коли ти палиш — охоче вливаю в себе вогняний напій і пянію від нього. Бо я люблю тебе, сонце! (М. Коцюбинський „Intermezzo").

ЗЛОБНИЙ ЧОЛОВІК.

— Що то сталося? Вже так довго не млієш. Чи може ти хора?

—o—

ПОДРУЖЖЯ.

— Пізнати по тобі приятелю, що ти жонатий. Твої скарпитки не мають дір!

— Самособою! Перше, що мене жінка навчила, то було цирування скарпиток!

РІЧНИЦЯ ПАСТЕРИЗАЦІЇ МОЛОКА.

—

(Подає д-р Джан Л. Райс, комісар здоровля міста Ню Йорку).

На розпорядок Заряду Здоровля заведено в місті Ню Йорку в 1911 р. примусову пастеризацію молока, що довело до значного зменшення смертности серед дітей, особливо від „дитячої холери". Перед 1911 роком умирало дітей на ту малярію пересічно звиш чотири тисячі кожного літа, а саме підчас липня, серпня та вересня. У 1910 році, всього один рік перед заведенням пастеризації померли 3,600 дітей підчас літніх місяців.

Та, почавши від 1911 року, в часі наступних двацять пять років, через прочищування молока пастеризацію, себто штучним переварюванням, випадки смертей від „дитячої холери" постійно зменшались. Того самого року, як уведено той закон у життя, було тисячу випадків смертей менше ніж попереднього, 1910 року; пять років пізніше число зменшилось на дві тисячі, а десять років потім, 1925 року, на менше як пятьсот річно. Відтоді недуга почала зовсім зникати.

Впродовж чверть століття, від часу, коли мешканці міста Ню Йорку вживають пастеризоване молоко, збережено життя тисяч дітей. Попри те Заряд Здоровля завів багато інших приписів про санітарність у злуці з продукцією, продажем та подаванням молока, з чого приходить здоровля не тільки для дітей, але теж це довело до поправи здоровля дозрілих людей.

Тоді, коли молоко вважали одинокою поживою для немовлят та підростків, тепер у великих розмірах принято це за харчування для дорослих людей. Молоко на склянки продається по цілим місті великій армії споживачів, що постійно збільшується. Власти для береження здоровля та провідники медичної професії роками накликують за більше вживання молока. Тепер приблизно три міліони кварт молока споживають денно тільки в самім місті Ню Йорку.

Нахил до вживання молока це здорова прикмета, особливо в місті Ню Йорку, де контроля та нагляд Заряду Здоровля дає запевнення, що молоко є безпечне для всіх. Чи молоко, котре вживаєте до пиття, є пастеризоване? Коли ні, то зробіть негайно відповідну зміну.

ФЛІС.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

Пімста.

— Що ви скажете на це! Мій сусід вибив мені шибу, як я ґрала на фортепяні!

— А то дурень, таж тепер іще ліпше буде чути.

ТАРЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ. (33)

Одним скоком маленька Нкіма опинилася на руках Тарзана. „Кудиж ми тепер ідемо?" — запитав її Тарзан. „Ми йдемо, щоб відшукати сліди старших людей-леопардів, а потім їх усіх повбивати". „О, то ти про це знаєш?" — здивувався Тарзан. „Коли так, то може ти перша на них нападеш?" Малпочка покрутила носиком і почухалася в потилицю.

Побачивши звисаюче бадилля, вона вскочила на нього й заговорила: „Я видряпалаб очі всім ворогам Тарзана. Але я тепер мушу деінде поспішати". Ще заки Тарзан успів спитати її про причини такого наглого відходу, малпа зникла у галузях дерев. Тарзан на голос розреготався. Чорний не розумів причини цього сміху, та це не було його діло.

Тепер Тарзан і Орандо приспішили ходу, щоб якнайскорще дістатися до місця, де жорстокі люди-леопарди відбирали данину, яку нещасні жертви приносили, щоб тим окупитися від їх скритих кар. Нагло Тарзан занюхав відомий йому вже запах леопарда. Він спинився і насторожив вуха. Було тихо. Одначе запах ставав усе сильніший.

Ці жорстокі люди-леопарди були попереджені післанцем Собіта про „небезпечного білого чоловіка". Вістка про Тарзана була розійшлася миттю поміж членами їх орґанізації і вони навіть понаставляли засідки, щоб його зловити. Одна така засідка знаходилася на шляху, куди ішов Тарзан. Чотири замасковані члени жадібно вичікували його приходу.